

Tímár Viktor Gábor¹

Bírói függetlenség az Egyesült Államok bírósági rendszerében

I. Bevezető gondolatok, alapvető kérdések

Dolgozatomban a bírói függetlenség intézményét, annak egyes garanciáit, a bírák függetlenségét befolyásoló tényezőket és magának a bírói függetlenségnek a gyakorlati megvalósulását vizsgálom az Egyesült Államok bírósági rendszerében. Bemutatom, hogy hogyan épül fel és működik az Egyesült Államok bírósági rendszere, hogyan kerülnek kiválasztásra az Egyesült Államok bírái, milyen viszonyban áll egymással a bírák függetlensége és a számon kérhetőségük, hogyan zajlik a felelősségre vonásuk és a hivataluktól való megfosztásuk, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják egy - egy bíró mérlegelését, döntéshozatalát és hogyan hat mindez a bírák függetlenségére.

A téma rendkívül komplex, sok aspektusból vizsgálható és számos kérdést felvet: mit értünk egyáltalán bírói függetlenség alatt, hogyan lehet és kell biztosítani egy bíró függetlenségét, mikor tekinthető egy bíró függetlennek, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják egy bíró függetlenségét, beszélhetünk-e egy olyan országban bírói függetlenségről, ahol az igazságszolgáltatás és a politika nincs egymástól kellően elválasztva?

Az a hipotézisem, hogy az Egyesült Államokban nem beszélhetünk valós bírói függetlenségről, a bírák függetlensége, mint – az igazságszolgáltatási rendszerrel szemben támasztott – alapvető követelmény nem valósul meg maradéktalanul a gyakorlatban. Ennek bizonyításával kapcsolatban elsősorban a bírák kiválasztásának és a fegyelmi felelősségre vonásának intézményét vizsgálom részletesen a dolgozatomban, mivel véleményem szerint a függetlenség szempontjából kardinális jelentősége van egyrészt annak, hogy kiből és milyen eljárás révén válik bíró, másrészt, hogy milyen módszerek biztosítottak a bírák elszámoltathatóságára. Nem utolsó sorban pedig álláspontom szerint a bírák kiválasztása és felelősségre vonása az a két intézmény, amely egységesen vizsgálható az Egyesült Államok bíráinak vonatkozásában. A további befolyásoló tényezők – amelyekkel a bírák hivatali idejük betöltése alatt szembesülnek – egységes elemzése szétfeszítené e dolgozat kereteit.

II. A bírói függetlenség fogalma, a függetlenséget meghatározó tényezők

A függetlenség általános értelemben azt az állapotot jelöli, amikor az adott személy, szervezet, nemzet vagy ország szabadon, befolyásmentesen hozhat saját ügyeiben döntéseket, tehát nem áll fenn függőségi viszony. A függetlenség általános fogalmával szemben a bírói függetlenség egy sokkal nehezebben meghatározható jelenség. Beszélhetünk egyrészt a bírói szervezetnek a függetlenségéről, amelynek megvalósulása az Egyesült Államokban vitatható², hiszen a politikának komoly ráhatása van. A másik tényező a bíró személyes függetlensége, amely elengedhetetlen biztosíték annak érdekében, hogy az ügyben eljáró bíró kizárólag a jogszabályok alapján és a belső meggyőződése szerint hozhasson döntést.

A függetlenség mellett kiemelkedő jelentőséggel bír a pártatlanság, amely az igazságszolgáltatás függetlenségének a származéka. A pártatlanság követelménye azt az elvet támasztja az ügyben eljáró bíróval szemben, hogy egyrészt ne rendelkezzen előítéletekkel az adott ügyvel kapcsolatban, illetőleg az ügyben szereplő felekkel szemben, másrészt pedig ne

---

¹ Joghallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

² CSERVÁK CSABA: *A hatalommegosztás elmélete és gyakorlati megvalósulása*. Patrocínium Kiadó. Budapest, 2015. 12-19. p.

legyen egyik fél javára vagy hátrányára sem elfogult.³ A függetlenség és a pártatlanság két szorosan összefüggő fogalom a bírák vonatkozásában, hiszen pártatlanul eljárni csak az a bíró tud, aki egyben független is.

A bírák függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban fontos kitérni a közvélemény erejére és annak a bíró mérlegelésére, illetve döntéshozatalára gyakorolt hatására. A közvélemény ugyanis meghatározó jelentőséghez juthat egy bíró mérlegelése kapcsán, ha az adott bíró a nép általi választás útján nyeri el bírói tisztségét. Ebben az esetben előfordul, hogy a bírót megválasztók akarata és véleménye befolyásoló tényezővé válik az adott bíró döntéshozatala során, és ez akár odáig is fajulhat, hogy a bíró számára elsődleges szempont lesz, hogy a nép akaratával egyező döntést hozzon. Az ilyen magatartást szokás populista magatartásnak hívni, a jelenséget pedig bírói populizmusnak. A bírói populizmus kifejezés lényegében azt a bírói attitűdöt jelöli, amely révén egyes bírák a döntéshozataluk során – a szakmaiságot háttérbe szorítván – a közvéleményt és egyes csoportok érdekeit veszik figyelembe elsődlegesen és ennek mentén hozzák meg döntéseiket.⁴ A populista bírák sokszor rendkívül komplex és vitatott kérdésekre is az egyszerű és helyes választ keresik és ahhoz is ragaszkodnak,⁵ amely nyilvánvalóan az lesz, ami leginkább egyezik a közvélemény álláspontjával. Úgy gondolom, hogy ez a hozzáállás és magatartás teljességgel összeegyeztethetetlen a bírói hivatással, hiszen őket nem képviselőknak választják, nem a nép és egyéb érdekcsoportok képviselője az elsődleges feladatuk, hanem igazságos, pártatlan és szakszerű ítéletek meghozatala.

A bírói populizmussal szorosan összefügg a következményen orientálódás kérdése, amelynek során a bíró azt vizsgálja, hogy a döntésének milyen társadalmi kihatásai lesznek, milyen esetleges problémákat okozhat, illetve milyen változást hoz majd létre az ítéletével.⁶ Véleményem szerint ez a hozzáállás sem egyeztethető össze a bírói hivatással, a bírótól nem várható el, hogy döntéseinek meghozatala során számba vegye az adott döntés potenciális társadalmi kihatásait, a felmerülő problémákat és azt, hogy a döntés végső soron milyen változásokat fog eredményezni a jövőben. A bírónak nem ez a feladata, ez a fajta mérlegelés sokkal inkább a jogalkotó, illetve a politikai szereplők esetében indokolt.

III. Az Egyesült Államok igazságszolgáltatási rendszere

Ahhoz, hogy megvizsgáljuk a bírói függetlenség megvalósulását az Egyesült Államokban, először azt kell szemügyre venni, hogyan is épül fel az országban a bírósági szervezet és hogyan működik. Az Egyesült Államok rendszere szerkezetét nézve két fő részből áll: egy szövetségi és egy tagállami bírósági szervezetről.

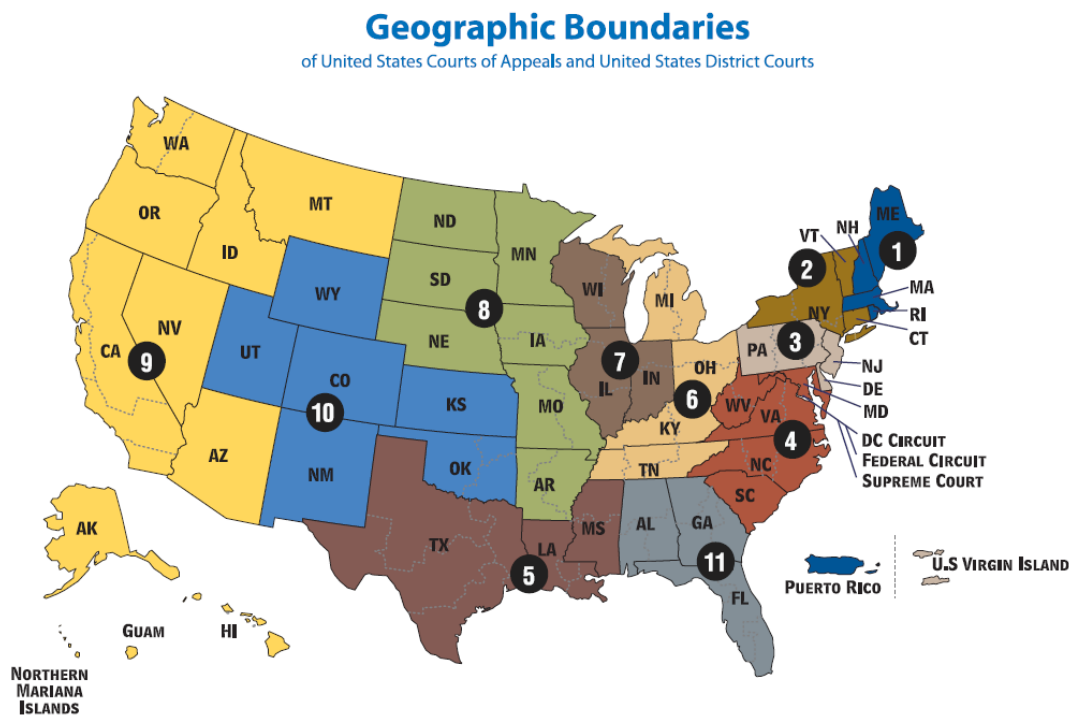
A szövetségi bírósági rendszer 3 fő részre oszlik: legalsó szinten 94 kerületi bíróság (*district courts*), a második szinten 13 körzeti bíróság (*circuit courts*) és legfelső szinten pedig a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Supreme Court of the United States*) helyezkedik el. A kerületi és körzeti bíróságok elnevezése földrajzi okokra vezethető vissza: az ország területét 13 (az ábrán különböző színekkel jelölt) körzetre osztották fel, mindegyik körzethez 1 - 1 körzeti bíróság tartozik, ezek a körzetek pedig kerületekre tagozódnak, amely kerületeknek az elsőfokú bíróságai a kerületi bíróságok.

³ PIOTR MIKULI: *Impartiality of the Judiciary*. Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law. Oxford University Press. 2018. 1. p.

⁴ BENCZE MÁTYÁS: *Bírói konformizmus – ítélkezési populizmus az autoriter politikai rendszerek szolgálatában?* 7. p. = http://real.mtak.hu/101789/1/BenczeMatyas_jub_szerkesztett1_atnezve.docx.pdf (2021.03.06.)

⁵ BERNSTEIN A. – STASZEWSKI G.: *Judicial Populism*. University at Buffalo School of Law Legal Studies Research Paper, No. 2020-005. 44. p.

⁶ POKOL BÉLA: *Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II.* Századvég Kiadó. Budapest, 2005. 182. p.

1. sz. ábra: Forrás: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/u.s._federal_courts_circuit_map_1.pdf

A kerületi bíróságok elsőfokú bíróságként működnek, eljárnak minden olyan ügyben, amelyet az Alkotmány a hatáskörükbe utalt vagy amely szövetségi szintre tartozik.⁷ A körzeti bíróságok elsőfokú fellebbviteli fórumként működnek, egy körzeti bírósághoz az adott körzethez tartozó kerületi bíróságon hozott döntéssel kapcsolatban lehet fellebbezni, ha valamelyik fél nem ért egyet a döntéssel vagy valamilyen problémát érzékelt az eljárás során. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a bírósági rendszer csúciszerve, 9 tagja van, a legfőbb fellebbviteli fórum, joghatósága kiterjed minden szövetségi bíróságon tárgyalt ügyre, illetve tagállami bíróságon tárgyalt szövetségi jogot érintő ügyre. A fellebbezés nem a szokványos módon zajlik, ugyanis a peres feleknek nincs „automatikus” fellebbezési joga a körzeti vagy tagállami fellebbviteli bíróságon hozott döntéssel szemben. Annak a peres félnek, aki nem ért egyet egy körzeti bírósági vagy egy tagállami fellebbviteli bírósági döntéssel kapcsolatban, egy petíciót/kérelmet (*writ of certiorari*) kell benyújtania a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz, amelyben kérvényezi az ügyében meghozott döntés felülvizsgálatát. A Legfelsőbb Bíróság tagjai diszkrecionális jogkörüket gyakorolva mérlegelnek ebben az esetben, hogy érdemes-e a döntés felülvizsgálatra. Ha a 9 Legfelsőbb Bírósági tag közül legalább 4 támogatja a felülvizsgálatot, akkor kerül sor az ügy tényleges felülvizsgálatára, amely a gyakorlatban nem túl gyakori.⁸

A betöltött szövetségi bírói posztok szempontjából jelenleg 9 tagja van a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnak, 9 a Nemzetközi Kereskedelmi Bíróságnak, illetve nagyjából 179 körzeti bíró és 673 kerületi bírói tisztség van betöltve.⁹ A nyilvános adatok alapján összesen körülbelül 870 élethosszig tartó kinevezést élvező szövetségi bíróról beszélhetünk, azért fontos kiemelni, hogy ezek az adatok nem pontosak, mivel a szövetségi bírák visszavonulása és elhalálása folytán folyamatosan változnak a számok. Az imént említett szövetségi bírák

⁷ A bíróságok illetékessége rendkívül komplex, nehezen átlátható és nem kapcsolódik szorosan a kutatási témámhoz, emiatt nem részletezem.

⁸ <https://www.justice.gov/usao/justice-101/federal-courts>

⁹ <https://www.uscourts.gov/sites/default/files/allauth.pdf>

életük végéig tartó kinevezésüket az Egyesült Államok elnökétől kapják a Szenátus jóváhagyásával, és a javadalmazásuk sem csökkenthető, szokás őket „III. Cikk szerinti bírák”-nak is nevezni, ugyanis az Egyesült Államok Alkotmánya III. Cikkében külön nevesítésre kerülnek.¹⁰ A továbbiakban szövetségi bírák alatt kizárólag a III. Cikk szerinti bírákat fogom érteni.

IV. Bírák kiválasztása

Az Egyesült Államok bírósági rendszere – lévén föderatív állam – két szintre oszlik: szövetségi és tagállami szint. A szövetségi és tagállami bírák kinevezése egymástól teljesen eltérő, ezért ésszerű külön-külön vizsgálni a két kiválasztási rendszert.

IV.1. Szövetségi szint

Az Egyesült Államokban a szövetségi bírákat az elnök nevezi ki a Szenátus jóváhagyásával. Az élethosszig tartó kinevezésük arra enged következtetni, hogy ez a bírói függetlenség alapjául szolgál, hiszen a bírónak nem kell döntései meghozatala során tekintettel lennie arra, hogy az adott döntés hogyan befolyásolja majd a karrierjét és hogy az őt megválasztók érdekeit szolgálja-e, illetve növeli-e az újbóli megválasztásának az esélyeit. Ez a következtetés részben megalapozott is, viszont – azon felül, hogy nyilvánvalóan a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bíráit leszámítva az élethosszig tartó kinevezés ellenére a szakmai előrelépés lehetősége még mindig befolyásoló tényező lehet – azáltal, hogy a kinevezés a Szenátus jóváhagyásával az elnöktől ered, belép a rendszerbe egy újabb meghatározó faktor: a politika.¹¹ A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírái esetén különös jelentőséggel bír a politika, mint befolyásoló tényező, hiszen a bírósági rendszer csúcsszerveként sokszor igen meghatározó kérdésekben foglal állást, és ilyen esetekben a döntést befolyásolja a bírák ideológiai megoszlása.¹²

IV.2. Tagállami szint

Tagállami szinten a bírák kiválasztására a 3 leghíresebb módszer a „pártos” (*partisan*), a „nem pártos” (*nonpartisan*) és az érdem alapú vagy más néven támogatott kinevezési módszer (*assisted appointment*). Ezekon kívül még tagállami szinten létezik a bírák kormányzó általi (*gubernatorial appointment of judges*) és a tagállami törvényhozás általi (*legislative elections*) választása, de ezeknek az alkalmazására csak néhány államban kerül sor.¹³

A pártos választási rendszerben a bírói jelölt neve mellett a szavazólapon feltüntetésre kerül az is, hogy „melyik párt színeiben indul” a választáson. Az alapelv tagállamonként nem mutat eltérést, viszont a választások lebonyolításában már tapasztalható némi differencia a tagállamok között: például Texasban előválasztásokat tartanak, amelyeken a republikánus és a demokrata jelöltek versenyeznek pártjuk képviselőjéért az általános választáson. Louisiana államban ezzel szemben az előválasztáson a jelöltek saját magukért küzdenek (noha a párti hovatartozás itt is feltüntetésre kerül a jelöltek nevei mellett a szavazólapokon).¹⁴

Ezzel szemben a nempártos választási rendszer révén a jelöltek pártállástól függetlenül kerülnek megválasztásra, nincsenek külön republikánus és külön demokrata jelöltek. A nempártos választási rendszer sem politikamentes, tagállamonként eltér, hogy mennyiben befolyásolják a pártok a választást, illetve mekkora hangsúly kerül a pártállásra, egyes államokban (például Ohióban) a jelölteknek jogukban áll bejelenteni a pártállásukat, de ettől függetlenül a szavazólapokon ez nem kerül feltüntetésre.¹⁵ Véleményem szerint elsődleges

¹⁰ <https://www.uscourts.gov/judges-judgeships/about-federal-judges>

¹¹ BADÓ ATTILA: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2020. 31. p.

¹² BADÓ et. al. (szerk.): *A jogrendszerek világa*. Pro Talenti Universitatis Alapítvány. 2012. 102. p.

¹³ https://ballotpedia.org/Judicial_selection_in_the_states

¹⁴ https://ballotpedia.org/Partisan_election_of_judges

¹⁵ https://ballotpedia.org/Nonpartisan_election_of_judges

előnye ennek a választási módszernek az, hogy itt – a pártos választási rendszerrel szemben – nem dominál a politika (jóllehet jelen van), ugyanakkor ebből nem következik automatikusan az, hogy a szakmaiság kerülne túlsúlyba, hiszen ha belegondolunk, a választók jogász tanulmányok híján nem fogják tudni szakmai alapon megítélni, hogy melyik jelölt az alkalmasabb a bírói tisztségre. A nagyobb népességű városok közül pártos választási módszert alkalmaz New York, nem pártost pedig például Los Angeles.¹⁶

A harmadik fő választási rendszer a tagállami bírák kiválasztására az érdem alapú vagy támogatott kinevezési módszer, amely a leginkább politikamentes és a leginkább szakmai alapú választási rendszer. A sokszor csak „Missouri-terv”¹⁷-ként hívtott választási rendszer mivolta abban áll, hogy egy – a pártos és nem pártos módszernél alkalmazott – előválasztás helyett a bírói tisztségre pályázó jelöltek közül a „tisztség megszerzésére legesélyesebbeket” egy jogászokból és laikusokból álló bizottság választja ki. A kiválasztott jelöltek listáját megküldik a kormányzónak megfontolásra, aki pedig meghatározott időn belül meghozza a döntését, hogy a listán szereplő jelöltek közül ki az a személy, aki elnyeri a tagállami bírói tisztséget. Meghatározott idő eltelte után általában sor kerül egy megerősítő szavazásra, amely során a bizottság tagjai vagy a választópolgárok szavaznak arról, hogy a bíró megfelelő ítéleteket hozott-e és méltó-e egy újabb bírói ciklus betöltésére.¹⁸

Kiemelendő még a jelentősége miatt a megerősítő szavazás (*retention election*) intézménye, amelynek során a választók arra szavaznak, hogy egy már hivatalban lévő bíró „megérdemli-e”, hogy hivatalában maradjon, a választópolgárok egyetértenek-e a hivatali ideje alatt meghozott döntéseivel. Ennél a szavazási rendszerénél, ha a bíróval szemben nem áll ellenjelölt, és nem szerzi meg a választók szavazatainak legalább 50%-át, elveszti bírói tisztségét, nem kapja meg a választók megerősítését.¹⁹ Ez a szavazási rendszer jelentősen politikamentesebb, mint a pártos és nem pártos választási verziók, ezáltal teret adva a szakmai véleményeknek is, jóllehet, a pártok kampányolással ebben az esetben is befolyásolhatják a szavazók véleményét.²⁰

A politika által átszőtt tagállami választási rendszer és a kampányfinanszírozás értelemszerűen a bíró személyi függetlenségének csorbulásához vezet, ugyanakkor az is megállapítható, hogy egy politikai befolyástól teljesen mentes választás (ami a gyakorlatban jó eséllyel kivitelezhetetlen) sem fogja biztosítani azt a mértékű függetlenséget, amelyet egy laikus elvárna egy bírótól. Véleményem szerint még ha sikerülne is kialakítani egy olyan bírói választási rendszert, amelyre a politikának semmilyen ráhatása sincs, még mindig megoldásra várna számos más probléma, köztük a korrupció és egyéb tényezők, amelyek befolyásolják a bírák döntését és amelyek csökkentik az emberek igazságszolgáltatásba vetett hitét.

V. Bírák fegyelmi felelősségre vonása, elmozdítása

A bírák fegyelmi felelősségre vonása egy kardinális intézmény a bírói függetlenség szempontjából, ugyanis behatárolja a bírák szabadságát, megadja azokat a korlátokat, amelyekben túl nem terjedhet a bíró függetlensége és cselekvési, döntési szabadsága. Az Egyesült Államokban szövetségi és tagállami szinten eltér egymástól a bírák felelősségre vonásának módja és esetleges elmozdítása, az egyetlen közös és biztos pont mindkét szinten a legsúlyosabb eszköz: az *impeachment* eljárás. Ez a felelősségrevonási forma leegyszerűsítve a bírónak a törvényhozás által történő felelősségre vonását jelenti. Mint már említettem, egészen

¹⁶ <https://www.nlc.org/partisan-vs-nonpartisan-elections/>

¹⁷ A név onnan ered, hogy először Missouri-ban alkalmazták ezt a bírói kiválasztási rendszert, 1940-ben, *Albert Kales* ajánlására

¹⁸ [https://ballotpedia.org/Assisted_appointment_\(judicial_selection\)](https://ballotpedia.org/Assisted_appointment_(judicial_selection))

¹⁹ https://ballotpedia.org/Retention_election

²⁰ BADÓ 2020, 36. p.

máshogy alakul a bírák felelősségre vonása és elmozdítása annak függvényében, hogy az adott bíró szövetségi vagy tagállami bírói kinevezést élvez.

V.1. Szövetségi szint

Nagyobb súlya nyilvánvalóan a szövetségi bírák felelősségre vonásának van, hiszen egy részük²¹ hosszabb időre szóló (általában 15 év), míg nagyobb részük élethosszig tartó kinevezést élvez az Alkotmány III. cikke alapján, így esetükben a fegyelmi felelősségre vonás – a lemondástól, illetve elhalálozásuktól eltekintve – az egyetlen módja a hivataluk elvesztésének. Már 2 évszázaddal ezelőtt sem volt idegen gondolat, hogy a bírói függetlenség alapja az élethosszig tartó kinevezés: *Alexander Hamilton* 1788-ban a *Föderalista* című művének 78. számában a bírói függetlenséggel kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy semmi sem járulhat hozzá annyira az igazságszolgáltatás szilárdságához és függetlenségéhez, mint a hivatali állandóság.²²

Felmerül a kérdés, hogy hogyan lehet felelősségre vonni egy bírót anélkül, hogy ezzel ne sérülne a bírói függetlenség intézménye. Egy szövetségi bírói hivatalától való megfosztásához az szükséges, hogy az adott szövetségi bíróval szemben – például hatalommal való visszaélés vádjával – a Képviselőház (*House of Representatives*) egyszerű többséggel indítványozza a bíróval szemben *impeachment* eljárás lefolytatását és ezt a Szenátus (*Senate*) lefolytassa és 2/3-os többséggel megszavazza a bíró hivatalától való megfosztását.²³

Az elmúlt 2 évszázad során eddig összesen 15 szövetségi bíróval szemben folyt *impeachment* eljárás, ebből 8 zárult hivatalától való megfosztással, 4 alkalommal hozott felmentő döntést a Szenátus, 3 alkalommal pedig a bíró lemondott még a tárgyalás vége előtt.²⁴ A számokból látszik, hogy a szövetségi bírókkal szemben lefolytatott *impeachment* eljárás nem túl gyakori az Egyesült Államokban, nem véletlenül, hiszen véleményem szerint, ha minden második évben lefolyna egy ilyen eljárás, az egyrészt megrendítené az emberek igazságszolgáltatásba vetett hitét, másrészt aláásná a szövetségi bíróságok és bírák tekintélyét is.

Kiemelendő, hogy Szövetségi Legfelsőbb Bírósági bíróval szemben összesen egy alkalommal folyt *impeachment* eljárás az elmúlt több mint 200 évben, mégpedig *Samuel Chase* bíróval szemben 1805-ben. A Képviselőház – arra hivatkozva, hogy *Chase* bíró két politikailag érzékeny ügyben is megkérdőjelezhető magatartást tanúsított – megszavazta az *impeachment* eljárás indítványozását 1804. március 12-én a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírójával szemben. Az előzményeket tekintve egyértelmű, hogy az eljárás politikai töltetű: *Samuel Chase* bíró teljes mértékben ellentétes nézeteket vallott, mint az akkor többségben lévő Republikánus párt tagjai és *Thomas Jefferson* elnök, és ennek rendszeresen hangot is adott, mind bírósági tárgyalások keretei között, mind azon kívül.²⁵ Az ügy súlyát az adja – azon felül, hogy ez az egyedüli eset, amikor Szövetségi Legfelsőbb Bírósági bíróval szemben *impeachment* eljárás folyt –, hogy a Szenátus tagjai közül több (legalább 6) olyan személy is *Chase* bíró felmentésére szavazott, akik ugyan republikánus nézeteket vallottak és *Jefferson* elnök „oldalán álltak”, de nem értettek egyet egy szövetségi bíró politikai alapú elmozdításával. Mivel a Szenátus szavazása során az imént említett okból kifolyólag nem lett meg a – a szövetségi bíró elmozdításához szükséges – 2/3-os többség, így *Samuel Chase* bíróval szemben felmentő ítélet

²¹ US Court of Federal Claims, US Bankruptcy és a US Tax Courts bírái

²² ALEXANDER HAMILTON: *The Federalist No.78* = https://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed78.asp (2021.03.06.)

²³ KEITH, DOUGLAS: *Impeachment and Removal of Judges: An explainer* = <https://www.brennancenter.org/our-work/analysis-opinion/impeachment-and-removal-judges-explainer> (2021.03.06.)

²⁴ <https://www.fjc.gov/history/judges/impeachments-federal-judges>

²⁵ CARRINGTON R.W.: *The Impeachment Trial of Samuel Chase*. In: *Virginia Law Review*, Vol. 9., No.7. 1923. 487. p.

született, precedenst teremtve ezzel arra, hogy nem lehet semmibe venni a bírói függetlenség intézményét és politikai alapon megfosztani egy bírót a hivatalától.²⁶

V.2. Tagállami szint

Tagállami szinten éppoly változatos módon történik a bírák fegyelmi felelősségre vonása és hivataluktól való megfosztása, mint ahogy (korábban ismertetett) megválasztásuk történik. Mivel a tagállami bírák meghatározott időre szóló kinevezést kapnak, így esetükben a hivataltól való megfosztással kapcsolatban az az opció is érvényesül, hogy nemes egyszerűséggel a következő választáson nem választják meg a választók. Ez akkor lehet megoldás, ha a nép nincs meglegedve az általuk megválasztott bíró döntéshozatalával, hivatalos panasz nem kerül benyújtásra a bíróval szemben, felelősségre vonási eljárást sem indítványoznak vele szemben, és az államban nincs lehetőség a bíró – választók által történő – visszahívására sem.

Néhány államban – ahogyan azt az imént említettem – arra is megvan a lehetőség, hogy a tagállami bírót a bírói ciklus kitöltése előtt visszahívják a választók.²⁷ Erre került sor Kaliforniában 2018-ban, amikor is a választók visszahívták *Aaron Persky* bírót. A tagállami bíró visszahívására egy 2016-os ítélet és a nép ezen történő felháborodása adott okot: az ügyben a vádlottat az esküdszék mindhárom vádpontban bűnösnek találta, a maximum kiszabható büntetési tétel 14 év szabadságvesztés volt, ennek ellenére *Persky bíró* 6 hónap szabadságvesztést szabott ki büntetésül.²⁸

A harmadik opció a tagállami bírák hivatalos – a törvényhozás vagy egy kijelölt bizottság által – úton történő felelősségre vonása, amely tagállamonként eltérő módon zajlik, az államok alkotmánya az irányadó ebből a szempontból. New York államban például az alkotmány VI. Cikk 22. szakasza rendelkezik egy fegyelmi bizottság felállításáról, annak összetételéről, szervezetéről és eljárásáról.²⁹ New Yorkban ez a 11 tagból álló fegyelmi bizottság a New York State Commission on Judicial Conduct néven működik és fogadja a bírák magatartásával kapcsolatban bejövő bejelentéseket, vizsgálatot folytat és ha szükséges, kiszabja a megfelelő szankciót, amely a bíró figyelmeztetésétől egészen az elmozdításáig terjedhet.³⁰ A fegyelmi bizottság döntésével szemben fellebbezni New York állam Fellebbezési Bíróságához (*New York State Court of Appeals*) lehet, ha nem érkezik áttekintési kérelem vagy fellebbezés a bepanaszolt bíró részéről, a fegyelmi bizottság döntése a meghozatalától számított 30 napon belül hatályosul.³¹ A bizottság nyilvánosan elérhető adatai alapján 2019. december 31-ig bezárólag 60,647 panasz érkezett be, amelyek alapján a bizottság 171 alkalommal szabta ki a legsúlyosabb szankciót: a bíró hivatalától való megfosztását.³² A számokból látszik, hogy a tagállami szinten működő fegyelmi bizottság intézménye nem csupán egy formalitásból létrehozott szerv, hanem ténylegesen ellátja a feladatát és felelősségre vonja azon tagállami bírákat, akik például visszaélnék a hivataluk biztosította hatalommal vagy akik – valamilyen okból kifolyólag – már nem alkalmasak a tisztségük betöltésére.

²⁶ https://www.senate.gov/artandhistory/history/minute/Senate_Tries_Justice.htm

²⁷ BADÓ 2020, 86. p.

²⁸ ASTOR M.: *California Voters Remove Judge Aaron Persky, Who Gave a 6-Month Sentence for Sexual Assault*. New York Times, 2018. June. 6. = <https://www.nytimes.com/2018/06/06/us/politics/judge-persky-brock-turner-recall.html> (2021.03.06.)

²⁹ The Constitution of The State of New York. Article 6. 22.§ [Commission on judicial conduct; composition; organization and procedure; review by court of appeals; discipline of judges or justices]

³⁰ <http://www.scjc.state.ny.us/>

³¹ <http://www.scjc.state.ny.us/General.Information/Gen.Info.Pages/Procedures.html>

³² <http://www.scjc.state.ny.us/General.Information/Gen.Info.Pages/Statistics.html>

VI. Összegzés

Mindezek alapján arra a megállapításra jutottam, hogy az Egyesült Államok igazságszolgáltatási rendszerében a bírói függetlenség nem valósul meg maradéktalanul a gyakorlatban. Az Alkotmány ugyan rögzít alapvető garanciákat,³³ de ezek önmagukban nem eredményezik a bírák tényleges függetlenségét. Az Egyesült Államokban egy-egy bíró függetlenségére számos körülmény van hatással: tagállami vagy szövetségi szinten, azon belül a bírósági szervezet mely szintjén tölti be a tisztségét az adott bíró, kitől származik a kinevezése, az adott ügy milyen mértékű nyilvánosságnak örvend, számíthat-e felelősségre vonásra az adott döntésével kapcsolatban.

A bírói függetlenséggel kapcsolatos befolyásoló tényezők közül megjelenési sorrendben az első a bírák kiválasztása. Szövetségi szinten már a bírák kiválasztásánál – leginkább a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírái esetében – csorbát szenved a függetlenség intézménye: a szövetségi bírakat az elnök nevezi ki a Szenátus jóváhagyásával, ez pedig politikai befolyásoltságot eredményezhet a bíró döntéshozatala során. Tagállami szinten a bírák kiválasztására – az érdem alapú kinevezési módszertől eltekintve – szintén jelentős befolyása van a politikának, a pártok általi támogatottság és a kampányfinanszírozás óhatatlanul a bíró személyi függetlenségének a csorbulásához vezet. Véleményem szerint a politikának az ilyen mértékű jelenléte a bírák kiválasztása során káros, teljességgel összeegyeztethetetlen a bírói hivatással. Jóllehet a választóknak megkönnyíti a döntését a választás során, hiszen könnyebb egy programra vagy egy ideológiára voksolni, mint egy bíró szakmai rátermettségéről dönteni, ugyanakkor álláspontom szerint ennek a módszernek egyedül politikai színtéren van létjogosultsága.

A bírák mérlegelésére számos tényező gyakorol hatást, ezek közül a bírónak a bírósági hierarchiában betöltött szerepét, a politika hatását, illetve a közvéleményt tartom a legmeghatározóbbnak. Fontos szerepe van, hogy az adott bíró tagállami vagy szövetségi bíró, illetőleg a bírósági szervezet mely szintjén tölti be tisztségét. Egészen máshogy mérlegel, és egészen más szempontokat is figyelembe vesz adott ügyben egy tagállami elsőfokú bíróság bírója, és például a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírója. A bíró állásfoglalását az ügyben ugyanis számos tényező befolyásolja (pl. releváns jogszabályok, precedensek, tanúvallomások, a bíró értékrendje, karrierje stb.), viszont egészen máshogy esnek latba a korábban említett két bíró esetében. A tagállami bíró számára például a közvélemény, a karrierje és a lehetséges újraválasztása jóval meghatározóbb, mint a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírója számára, aki élethosszig tartó kinevezést élvez (tehát nem kell aggódni az újraválasztása miatt), a szakmája csúcán van (tehát a szakmai előmenetel irreleváns, mint befolyásoló tényező). Egy Szövetségi Legfelsőbb Bírósági bíró számára sokkal inkább meghatározóbb a politika és az ideológia, hiszen kinevezését az elnöktől kapja, aki számít arra, hogy a párt nézeteivel egyező állást foglaljon el egy adott ügyben.³⁴ A közvéleménynek meghatározó jelentősége lehet egy bírói döntés megszületése során, ezzel kapcsolatban a bírói populizmus és a következményen orientálódás a két korábban már említett releváns jelenség. Véleményem szerint az ilyesfajta befolyásoltságnak a 21. században nem lehet elejét venni, nem létezik olyan megoldás, ami ne szülne újabb problémát.

A bírák fegyelmi felelősségre vonásának intézménye számos kérdést vet fel: csökkenti-e a bírák függetlenségének mértékét, ha túl sűrűn kerülnek felelősségre vonásra, illetve, ha egy bíró könnyen elszámoltatható a magatartása vagy egyes ügyekben hozott döntései miatt.

³³ Az alkotmány III. Cikke alapján a szövetségi bírák élethosszig tartó kinevezést élveznek, javadalmazásuk nem csökkenthető hivatali idejük alatt, tisztségüktől kizárólag a Képviselőház által indítványozott és a Szenátus által lefolytatott *impeachment* eljárás útján lehet megfosztani.

³⁴ Itt kap jelentőséget a politikai befolyásoltság, amit a szövetségi bírák kiválasztásánál említettem.

Értelemszerűen kontraproduktív, ha egy bíró túl könnyen felelősségre vonható, hiszen ez a bíró mérlegelésére kihatással van, mivel minden egyes döntésénél figyelemmel kell lennie arra, hogy a döntése miatt nem lesz-e számonkérhető. Az sem ideális, ha a bírák szabad kezet kapnak, és csak a legvégső esetben történik meg a felelősségre vonásuk, hiszen ez bírói önkényhez vezetne az esetek többségében. Úgy gondolom, hogy az Egyesült Államokban a bírák felelősségre vonására kialakított rendszer ugyan nem kifogástalan, de sokkal inkább szolgálja függetlenséget, mint a bírák kiválasztási rendszere.

Fontos kiemelni, hogy az általam vizsgált intézmények és befolyásoló tényezők csak egy töredéke azoknak, amelyeket a bírói függetlenség kapcsán vizsgálni lehetne, nem említettem például a bírák javadalmazását, mint függetlenséget biztosító tényezőt, de a korrupciót sem vizsgáltam, mint befolyásoló faktort.

Dolgozatomban arra tettem kísérletet, hogy bebizonyítsam, az Egyesült Államok igazságszolgáltatási rendszerében a bírói függetlenség követelménye a gyakorlatban nem valósul meg maradéktalanul. A hipotézisemet megtartom, a releváns intézmények és tényezők vizsgálata nem vezetett más eredményre.

Álláspontom szerint a tagállami bírák kiválasztására egyedül az érdem alapú vagy más néven támogatott kinevezési módszer a legalkalmasabb, a többi – a gyakorlatban jelenleg is alkalmazott – metódus a politika ráhatása miatt alkalmatlan a bírói függetlenséget elősegítő választási rendszer szolgálatára. A bírák felelősségre vonása vitatható, hogy mennyiben eredményezi ténylegesen a bírói függetlenség biztosítását, álláspontom az, hogy a bírói függetlenséget csorbítani semmiképp sem csorbítják sem a szövetségi szinten, sem pedig a tagállami szinten alkalmazott egyes felelősségre vonási eljárások. A közvélemény, illetve a politika befolyásoló ereje véleményem szerint a 21. században olyan mértékű, hogy az az igazságszolgáltatásban sem megkerülhető.

VII. Irodalomjegyzék

- Alexander Hamilton: *The Federalist No.78*. 1788
- Astor M.: *California Voters Remove Judge Aaron Persky, Who Gave a 6-Month Sentence for Sexual Assault*. New York Times, 2018. June. 6. = <https://www.nytimes.com/2018/06/06/us/politics/judge-persky-brock-turner-recall.html> (2021.03.06.)
- Badó et. al. (szerk.): *A jogrendszerek világa*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány. Szeged, 2012.
- Badó Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2020.
- Bencze Mátyás: *Bírói konformizmus – ítélkezési populizmus az autoriter politikai rendszerek szolgálatában?* = http://real.mtak.hu/101789/1/BenczeMatyas_jub_szerkesztett1_atnezve.docx.pdf (2021.03.06.)
- Bernstein A. – Staszewski G.: *Judicial Populism*. University at Buffalo School of Law Legal Studies Research Paper, No. 2020-005. 44. p.
- Carrington R.W.: *The Impeachment Trial of Samuel Chase*. In: Virginia Law Review, Vol. 9, No.7. 1923. 485-500. p.
- Cservák Csaba: *A hatalommegosztás elmélete és gyakorlati megvalósulása*. Patrocínium Kiadó. Budapest, 2015. 12-19. p
- Keith, Douglas: *Impeachment and Removal of Judges: An explainer*. = <https://www.brennancenter.org/our-work/analysis-opinion/impeachment-and-removal-judges-explainer> (2021.03.06.)
- Piotr Mikuli: *Impartiality of the Judiciary*. Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law. Oxford University Press. 2018. 1.p.
- Pokol Béla: *Jogelmélet: Társadalomtudomány trilógia II*. Századvég Kiadó. Budapest, 2005. 182. p.
- The Constitution of The State of New York

Online hivatkozások:

- <https://ballotpedia.org/>
- <https://www.fjc.gov/>
- <https://www.nlc.org/partisan-vs-nonpartisan-elections/>
- <http://www.scjc.state.ny.us/>
- <https://www.senate.gov/>
- <https://www.uscourts.gov/>